

ТВОРЧИСТЬ ЛІНИ КОСТЕНКО ЯК ЯВИЩЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація: У статті звернено увагу на творчість Ліни Костенко як явище національної культури

Ключові слова: Ліна Костенко, творчість, Україна

Abstract: The article draws attention to the creativity of Lina Kostenko and her contribution to Ukrainian literature.

Keywords: Lina Kostenko, creativity, Ukrain

Вступ

Настане день, обтяжений плодами.
Не страшно їм ні слави, ні хули.
Мої суцвіття, биті холодами,
ви добру зав'язь все-таки дали.

І це нічого, що чигали круки,
що проминуло так багато літ.
З такого болю і з такої муки
душа не створить бутафорський плід.

«Неповторність» (1980)

19 березня 2020 року Ліна Костенко відзначила своє 90-річчя. Її творчість є визначним явищем в українській літературі. Коли жорстоко переслідувалися свобода слова, в добу ідеологічного тиску на митців, її вірші звучали як бунт проти покори і стандартів, завдяки чому її слово виходило за межі суто літературні, ставало духовно-суспільним чинником, і є постійно актуальним. Тому мета статті, звернути увагу на творчість Ліни Костенко як явище національної культури.

Результати дослідження

Перші вірші Ліна Костенко надрукувала 1946 року. Поетичні збірки «Проміння Землі» (1957), «Вітрила» (1958), «Мандрівки серця» (1961) засвідчили прихід в українську літературу сильної творчої особистості. Органічна відстороненість від імпульсів суєтної «злободенності», а натомість чутливе сприйняття й переживання високих моральних і громадянських проблем та запитів доби, природність і чистота ліричного світу, культура письма, незалежність голосу – все це привернуло увагу читачів, які прагнули слова чесного і яскравого [1].

Ліні Костенко судилося стати «цитаделлю духу». Візитною карткою її поезії стала безкомпромісність. З перших кроків своєї творчості Ліна Костенко обрала собі нелегкий шлях як поет і пісенник. Пряме і чесне висловлювання своєї думки у віршах і прозі стало її життєвим призначенням. В її поезії завжди присутнє повстання проти буденності та плинності життя людини. Твори Ліни Костенко заставляють читача замислитися, формують свідомість та потяг до прекрасного. В них майстерно сплітаються історичні мотиви із сучасністю, любов та реалії життя. В своїх віршах вона звертається безпосередньо до читача, надихаючи його на шляхетні дії та осмислене життя.

За часів «безмовності» й одностайності вона створювала неповторні образи, відмінні від загальноприйнятих, що вимагало від поетеси певної самозреченості та відваги. Фахівці української

літератури висловлюють думку, що своєю творчістю Ліна Костенко «врятувала честь української літератури» в часи стандартизації і суцільного схвалення будівельників соціалізму.

Ліна Василівна Костенко є знаковою постаттю українського «шістдесятництва». Шістдесятники у своїх творах визначали напрямки подальшого розвитку рідної літератури на українських землях і прокладали мости до мистецтва світової української діаспори. Література демонструвала такі естетичні горизонти, які у своїй повноті часом не піддаються раціональному розмислові. Симбіоз долі народу і стану культури постає як постійно чинний центр. Тому шістдесятників і назвали митцями національної ідеї. Образ України Ліна Костенко окреслила у праці „Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала” (Лекція, яка була прочитана в Національному університеті «Києво-Могилянська академія 1 вересня 1999 року). Вона акцентувала увагу на амбівалентність поняття *гуманітарний*. Для одних – це комплекс гуманітарних дисциплін, адже *humanitas* – це категорія культури, освіти, духовності. А для інших це слово асоціюється виключно з гуманітарною допомогою, а саме як екологічно чисті макарони. Це не дивно, бо питання демонтажу України залишається актуальним і сьогодні, в Україні незалежній. Держава – це система, яка повинна себе зберігати, бо інакше слабкі й нестабільні народи - перспективи не мають. Треба робити все, що може прискорити процес її опритомнення, її повноцінного входження у світове співтовариство, навіть якщо для цього потрібна шокова терапія, закликала Ліна Костенко [2].

Рідкісний жанр в українській літературі представляє історичний роман Ліни Костенко у віршах "Маруся Чурай" (опублікований 1979 року), який мав великий успіх серед читачів. Працюючи над цим романом Ліна Костенко, використала напівлегендарні, скупі історичні відомості про співачку-поетесу Марусю Чурай з Полтави, які дійшли до нас у народних оповіданнях. Прикметною рисою характеру її ліричної героїні є максималізм та не визнання компромісів. З одного боку доля дівчини-піснярки, трагедія кохання, а з другого – українська історія в її драматизмі та героїці, в багатостраждальності [3].

Історія часто присутня в поезії Ліни Костенко. Саме драматичні, а то й трагічні моменти в долях людей дають їй поштовх для поетичної творчості, що цілком відповідає особливостям світовідчуження Ліни Костенко. В історичному романі «Берестечко» (написаний в 1966-1967 рр., вперше виданий у завершеному вигляді у 1999 р.) трагедія нещасливого для Богдана Хмельницького й козаків програного бою під Берестечком (1651 р.) стала визначальною, доленосою у всьому ході боротьби у Ліни Костенко як узагальнений образ національної історичної поразки, яка проєктована на минулі й на майбутні часи. Минуле цікавить поетесу своєю схожістю з днем сьогоднішнім, тому що воно має властивість так або інакше повторюватися – і саме ця повторюваність дає можливість оцінити сучасність і навіть зазирнути в майбутнє. В монологах Богдана болісне переживання національної долі самою поетесою. «Не допускай такої мислі, що Бог покаже нам неласку. Життя людського строки стислі. Немає часу на поразку» [4].

Поезія Ліни Костенко, яка переважно сповнена трагедійних нот, здатна викликати благотворний ефект очищення через випробування долі. Сучасний український письменник Юрій Андрухович охарактеризував внесок Ліни Костенко у побудову незалежної України так: "Саме вона прищепила сотням тисяч українців непохитну впевненість у тому, що цензура - це зло і злочин, а самоцензура дорівнює самогубству. Саме вона привчила не дуже сміливих людей до того, що слова "незалежність", "гідність" і "свобода" існують в мові не просто так". Адже покликання її пробудити в людині людяне [5].

Яскравою подією є також і перший прозовий роман Ліни Костенко «Записки українського самашедшого». Книга вийшла тиражем 70000 прим. Головне у книзі – світ. Життя у галактичному й планетарному вимірі, мозаїка. Таке викладення матеріалу нагадує добу бароко., де особиста доля постає лише краплинним мікрокосмом, але організованим за універсальними законами макросвіту. Це дає можливість, деяким критикам ідентифікувати роман як необароковий діаруш (щоденник, нотатки) людства. Ліна Костенко наполягає на розумінні того, що культурна й історична пам'ять це єдине, що дає людині можливість окремішності від всезагального театру абсурду й маніпулювань свідомістю мас, тріумфі деструкції та параноїдального мислення. Книга зачіпає за живе мислячу людину, яка є свідком та учасником політичного становища України після проголошення незалежності [6].

Висновки

Прикметною рисою творчості поетеси є інтелектуалізм – злети думки, яка в трагічних історичних подіях минулого, намагається знайти сенс буття людини, нації і навидь людства. Але кінцева зупинка в цьому пошуку нелегких істин наших нелегких часів – все ж не безвихідність та відчай, а гостре прагнення краси, гармонії, людяності, бажання здолати байдужість, пробудити розум та гідність людську.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іван Дзюба. Пишеться «Велика книга нашого народу...»// Ліна Костенко Берестечко. Київ 2010. С.185-205.
2. Костенко, Ліна. Гуманітарна аура нації, або дефект головного дзеркала. Київ 1999. – 32с.
3. Ліна Костенко – біографія незламної письменниці, яка стала живим класиком в літературі: стаття [Електронний ресурс] – Режим https://24tv.ua/lifestyle/lina_kostenko_biografiya_pismennitsi_kostenko_n939281;Мамченкова О. Як поетеса Ліна Костенко стала авторитетом української нації - спецпроект НВ: стаття [Електронний ресурс]: <https://nv.ua/ukr/publications/jak-poetesa-lina-kostenko-stala-avtoritetom-ukrajinskoji-natsiji-spetsproekt-nv-65200.html>
4. Костенко, Л. В. Берестечко: іст. роман / Ліна Костенко. – К.: Либідь, 2010. – С.182.
5. Ліна Костенко: біобібліогр. покажч. / упоряд.: Г. В. Волянська, Л. А. Кухар; авт. нарисів В. С. Панченко; наук. ред. В. О. Кононенко; М-во культури України, Нац. парлам. б-ка України. – К., 2015. – 288 с. – с.5-9: [Електронний ресурс]: https://nlu.org.ua/resourses/nashi_vydannya/lina.pdf
6. Галина Левченко. Небароковий діаріуш людства Ліни Костенко // Час і слово. -2011. - № 5. – С.84-89.

Білоус Олексій Олегович, студент групи ІПІ-18б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: alexbilous9@gmail.com

Зінько Олена Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Bilous Alex, student of group 1PI-18b Faculty of Information Technology and Computer Engineering, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: alexbilous9@gmail.com

Zinko Elena - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsa National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net